

Heřmanovice

Kraj: Moravskoslezský

Správní obvod: Krnov

Nadmořská výška: 700 m n. m.

Počet obyvatel: 319

Adresa URL: www.hermanovice.cz

Okres: Bruntál

GPS souřadnice: 50.193292N, 17.397772E

První pís. zmínka: 1339 (682 let)

PSČ: 793 74

Historie obce Heřmanovice

Původní německé jméno obce Hermannstadt znamená v překladu Heřmanovo město. Osobní jméno Herman vzniklo ze středohornoněmeckého "hereman, herman" a znamená muže povinného službou ve vojsku. Současná česká forma jména byla vytvořena roku 1924 příponou "-ovice".

V pradávnu leželo široké okolí Heřmanovic v moravsko-slezském pomezím pralese nazývaném Preseka. Procházela jím dálková obchodní stezka vedoucí z Olomouce přes Bruntál, Vrbno pod Pradědem, podél Černé Opavy, do Zlatých Hor a Nisy. Jedna její větev šla přes Horní Údolí a druhá přes Heřmanovice. V těsném sousedství obchodní stezky vzniklo ve 13. - 14. století poměrně blízko vedle sebe několik opevnění (fortifikací) - hrad Quinburg a opevnění Drakov v katastru Heřmanovic, dále pak hrady Koberštejn a Edelštejn a u Vrbna pod Pradědem podstatně menší hrádky Freudenštejn, Rabenštejn, Weisenštejn a Fürstenwalde (na Zámecké hoře). Příčinou zájmu českých Přemyslovců, opavských knížat a vřatislavských biskupů o kolonizaci této v podstatě neosídlené části Hrubého Jeseníku byla bezpochyby naleziště zlata, občas dokonce vznikaly i majetkové spory. Byly jedním z důvodů, proč Zlatohorsko, ležící při nejasné hranici dvou státních celků, často měnilo majitele.

Také Heřmanovice, od počátku součást zlatohorského panství, byly pravděpodobně založeny právě při hornické kolonizaci někdy na přelomu 13. a 14. století, žádná písemná zpráva se však nedochovala. Obec je poprvé zmiňována v listině datované 8. červencem 1339 v Olomouci, kterou opavský kníže Mikuláš II. postupuje hrad Edelštejn, Zlaté Hory, Heřmanovice, ves Arnoltovice (dnes v Polsku) se zlatými doly, fojtstvími a patronáty českému králi Janovi Lucemburskému pro uzavření smíru ("...oppidum Zuckmantel cum Hermanstad oppido et Arnoldsdorff villa et cum castro Edelstein..."). V listině jmenovaná oppida Zuckmantel a Hermanstad zcela jistě nebyla městy, ale trhovými vesmi. Roku 1455 opolsko-hlohovský kníže Bolek udělil Cukmantlu magdeburské právo, čímž Heřmanovice ležící v míli cukmantelské přestaly být trhovou vsí. Později Heřmanovice přešly od opavského knížectví do majetku vřatislavského biskupství a staly se součástí nízkého knížectví. K biskupským državám patřily až do zrušení vrchnostenské správy roku 1848.

Jediným donedávna dochovaným svědkem počátků dějin obce bylo středověké tvrziště, nacházející se poblíž kaple sv. Jeronýma. Drobné opevnění tvořené mírně zvýšeným nasýpaným pahorkem obklopoval příkop a val. Centrální plošina byla téměř čtvercová se stranami 16 - 17 m. Ještě předtím, než bylo tvrziště pohlceno vápencovým lomem, zde byl nalezen železný meč (nyní v muzeu ve Zlatých horách), dále kovové řetězy a početnější kolekce středověké užitkové keramiky.

O největší rozkvět nejen zlatohorských dolů se zasloužili biskupové Jan Thurzo (1506-20), Jakub ze Salzy

(1520-39) a Baltazar z Promnic (1539-62). Bylo to v období druhé vnitřní kolonizace Jesenicka, kdy bylo obnoveno či založeno mnoho vsí v okolí. Od počátku 16. století se na biskupském majetku uplatňuje tehdy obecná snaha vést všechny druhy výroby ve vlastní režii a zvyšovat příjem zakládáním nových podniků. Tak roku 1552 udělil biskup Baltazar z Promnic vratislavskému měšťanu Hansu Karlinovi právo těžit železnou rudu pro jím postavený hamr. Na dva roky byl osvobozen od všech dávek, ale pak musel ročně platit 15 slezských tolarů. Osada vzniklá kolem hamru dostala jméno Vrbice (Vorwitz). Karlin vložil do podniku mnoho peněz, a proto mu biskup roku 1559 povolil postavit druhý hamr a pilu s právem zpracovávat stromovou kůru na třísko. To bylo spojeno s právem těžit z biskupských lesů potřebné množství dřeva. Obec tak byla ve druhé polovině 16. století významným střediskem železářské výroby. Po překonání otřesů za třicetileté války pracovaly zdejší železářské podniky skoro až do konce 17. století.

I tento kraj - Jesenicko, Nisko a Zlatohorsko - postihly ve dvacátých až osmdesátých letech 17. století čarodějnické procesy. Jejich obětí nebylo málo, jelikož se horní hejtman ve Zlatých Horách, sídlící v té době v Heřmanovicích, dožadoval po roce 1640, aby i v této obci byla postavena pec na upalování čarodějnic, a to podle niského vzoru, kde již taková pec byla. Byl se svou žádostí odmítnut pro odpor Zlatých Hor, které se dovolávaly svého hrdelního práva. K obhajobě soudní pravomoci vedla tamní radní více chamtivost než zájem města, jelikož stíhání a popravy čarodějnic byly výnosným podnikem. Odhaduje se, že ve Zlatých Horách bylo popraveno 85 osob, mezi nimiž určitě nechyběli obyvatelé Heřmanovic. Oběťmi byly ponejvíce ženy z bohatých rodin, ale i děti. Procesů se jako přisedící účastnil i neblaze proslulý zlatohorský rodák Jindřich František Boblig.

Roku 1752 zemská vláda vydala dekret, který Heřmanovicím i Zlatým Horám zrušil horní svobody včetně osvobození od daní a kontribucí. Ves ztratila výsady hornické obce a po delších sporech s vrchností se musela smířit s nově uloženými povinnostmi, kterých bylo 11 druhů.

Z karolínského katastru pořízeného pro daňové účely ve dvacátých letech 17. století na příkaz císaře Karla VI. se dovídáme, že heřmanovičtí hospodáři včetně šoltyství vlastnili celkem 362 krav, 63 koz a jedno prase a že v obci pracovaly dva mlýny. Řemeslnickou činži platili šoltysovi řezník, pekař, 4 ševci a 3 kováři, nájemní činži mu platilo 14 zahradníků a dva krčmáři.

Navzdory nepříliš příznivým podmínkám bylo zemědělství důležitým zdrojem obživy místních obyvatel. Na kamenitých polích se pěstovaly oves, žito, ječmen, len, jetel a brambory a na loukách píce pro početný dobytek (75 koní, 296 krav a více koz). V rozlehlé vesnici byly na začátku 19. století 4 mlýny, 3 vápenné pece, pila a několik bělidel.

Jelikož dolování prožívalo od 17. století spíše úpadek, muselo se zdejší hospodářství přeorientovat na jiné odvětví výroby - na lnářství. Především Zlaté Hory se staly velmi významným střediskem obchodu s plátnem a přízí vedle Nisy, Prudniku a Vratislavi. Nej kvalitnějšímu lnu z celého Jesenicka se dařilo právě kolem Heřmanovic. Především bělení, pro něž tu byly vhodné podmínky (lesy na výrobu dřevěného popela, čistá voda), tu bylo rozvinuté, v okolí obce bylo roku 1788 jedenáct bělidel. Značná část rodin také podomácku předla, a to po celý rok, nebo jen v zimě.

Tato jednostranná hospodářská orientace kraje se ale negativně projevila ve čtyřicátých letech 19. století, kdy došlo k úpadku domáckého přadláctví. Zlatohorská textilní továrna Josefa Münzberga a jiné tkalcovské dílny propustily řadu tkalců, kteří se ocitli bez práce, postupně se celé Zlatohorsko ocitlo v bídě. Lidé začali z nouze kácet dříví v biskupských lesích a po opracování je pašovali do Pruska. Proti defraudantům povolal biskup do Heřmanovic v lednu 1849 oddíl 62 vojáků, který zde setrval až do dubna.

Poslední pokus oživit těžbu nerostů v zlatohorském rudním revíru podnikl heřmanovický rodák Jan Höniger, který požádal roku 1844 horní úřad v Kutné Hoře o koncesi dolovat na desíti místech na Příčném vrchu. Ročně dobýval asi 400 gramů zlata, což bez očekávané státní podpory nestačilo ke krytí výdajů.

Revoluce roku 1848 samozřejmě zasáhla i tento kraj, panství byla zrušena a obec se stala součástí nového soudního okresu Cukmantl, který byl částí politického okresu Jeseník, v jehož čele stál okresní hejtman. Prvním starostou obce se stal Franz Kröner. K malé změně politickosprávního členění došlo roku 1869, kdy vznikl soudní okres Vrbno pod Pradědem a pro přirozenou spádovost do něj byla začleněna obec Mnichov s osadou Železná.

Pošta začala působit v obci 16. března 1869 a její spojení s okolím zajišťovala koněspřežná doprava na trase Zlaté Hory - Vrbno pod Pradědem, vystřídaná později pravidelným automobilovým spojením. Už z šedesátých let 19. století pocházejí první návrhy na spojení Zlatohorska s oblastmi, které již byly napojeny na tehdy se rozvíjející železniční síť. Neuskutečnila se ale ani stavba dráhy do Olomouce přes Vrbno pod Pradědem, ani do Města Albrechtic přes Heřmanovice. Pouze roku 1896 byla dokončena železnice vedoucí ze Zlatých Hor do Mikulovic.

Pro válečnou výzbroj byly v listopadu 1914 zabrány tři zvony, do kostela byly pak v roce 1923 pořízeny čtyři nové zvony. Před kostelem stojí pomník padlým v I. světové válce z roku 1922, na němž jsou vyryta jména 91 padlých a pohřešovaných místních mužů.

Vznik samostatného Československa byl v německém pohraničí zkomplikován vyhlášením provincie Sudetenland, která usilovala o připojení k Německu. Slezké a severomoravské pohraničí bez odporu obsadilo do konce roku 1918 československé vojsko.

V meziválečném období byly v obci 4 pily, mlýn, lom, dílny na výrobu třísla a dřevařského zboží, elektrické družstvo, pošta, lékař, četnická stanice, osm hostinců, smíšená a sedmitřídní škola užívající od roku 1870 budovu bývalého šoltyství, dále organizace tří politických stran a tyto spolky: Landwirtschaftlicher Verein (zemědělský spolek), Turnverein (tělocvičný spolek), Kath. Deutsche Jugendbund, Freiwilliger Feuerwehrverein (dobrovolní hasiči), Gesangverein (pěvecký spolek), Deutscher Kulturverband, Krieger- und Veteranverein, Spar- und Darlehenskasse (záložna), Jagdgenossenschaft a Radfahrer-Verein "Goldoppa". Kromě toho mohli lidé být členy kostelního sboru nebo se účastnit divadelních vystoupení. Ve volbách pořádaných roku 1935 i zde s převahou zvítězila Henleinova Sudetendeutsche Partei a sílící německý nacionalismus vyvrcholil v posledních dnech září roku 1938. Část Jesenicka včetně města Zlatých Hor obsadily po několika ozbrojených střetech oddíly ordnerů (Sudetendeutsche Freikorps) a československé státní úřady se odtud stáhly do vnitrozemí.

Po mnichovské dohodě z 29. září 1938 bylo Německu odstoupeno pohraničí včetně téměř ryze německých Heřmanovic (roku 1930 jen 17 Čechů). Dne 6. října byl region obsazen wehrmachtem a hned druhý den projel obcí po silnici z Bruntálu přes Horní Údolí do Zlatých Hor Adolf Hitler.

Za druhé světové války byl v čp. 422 tábor pro 20 zajatců zaměstnaných v zemědělství, ponějvíce Francouzů, od roku 1944 i sovětských zajatců. Uprostřed lesů na severním úpatí Orlíku byl za druhé světové války postaven zajatecký tábor pro polské, sovětské a ke konci války i anglické a francouzské zajaté letce, z nichž mnozí zde zemřeli. Jsou pochováni na lesním hřbitově.

Obec byla osvobozena Rudou armádou 8. května 1945. Odsun původního německého obyvatelstva začal 26. července 1946 a probíhal do roku 1948. Nové národnostní složení obyvatel obce bylo velice pestré: 107 Němců, 100 Řeků, Češi, Slováci, Maďaři, volyňští Češi, rumunští Slováci a Bulhaři, přesto

počet obyvatel klesl na pětinu předválečného stavu.

